

de vroegere historieschilders zochten weer te geven, afhankelijk van plaats en tijd. Het zijn beelden van altijd blijvende werking, waarin een groote gedachte wordt uitgedrukt en een symbool. Het is niet een losse episode, of de illustratie van een overgeleverd verhaal uit een bepaalden tijd.

Beschouwen wij beide werken wat nader. Allereerst „Haspinger (1809)”. In 1809 werd het Tyroler volk niet alleen in zijn vrijheid, maar ook in zijn godsdienst bedreigd. De clerus wekte het op tot den strijd. Haspinger voert hier de boeren aan. Hij gaat aan den spits, in de rechterhand een sabel, in de hooggeheven linker een kruis. Achter hem volgen in dreunende dreiging de ruige boeren, de lippen genepen, geweren, bijlen of houweelen in beide handen dragend. Zij zijn geen aparte individuen meer, maar dragers van één gedachte, uitvoerders van één wil. Hun gezichten zijn verstard in stugge vastberadenheid, hun houding is norsche onverzettelijkheid. Het is een menschenlawine in onverbreekbare geslotenheid, die van de bergen neerdondert, een furioso, in meedoogenloos voorwaartsstormen alles verwoestend en vernielend, wat hen tegen zal treden, bezeten door één gedachte. Met de allereenvoudigste middelen is hier de allerhoogste spanning bereikt, de hevigste actie en expressie. Hoe geheel anders zou de impressionist dit onderwerp behandeld hebben. Hij zou ons een volksmenigte hebben gegeven, rijk van kleurenwemeling, met steeds wisselende bewegingsmotieven, waarin het individu in de massa ten onder gaat en de beschouwer door allerlei details wordt afgeleid, waardoor niet één allesoverheerschende gedachte in hem gewekt wordt, maar tallooze. Bij Egger-Lienz zijn de naturalistische vormen verdwenen, alle aandacht is op het individu gevestigd, doch de geweldige samenhang en de eenheid wordt verkregen door het rythme, ofschoon dat in iedere persoon anders wordt uitgedrukt. De horizontale lijnen, ontstaan doordat de boeren allen hun wapenen naar omlaag dragen, werken krachtig rythmisch mede. Om het volume der massa te suggereeren zijn ten slotte niet zooveel figuren noodig. Hier zijn maar enkelen, de overigen worden slechts aangeduid. Dit is voor ons geestesoog voldoende. Uit de stuwung der enkelen raadt het de aanwezigheid van vele onzichtbaren, die nog aandringen. Wij kunnen dit werk ineens met onzen blik omvatten en zijn werking op den toeschouwer is onmiddellijk. In dit werk, evenals in „Doodendans,” is de kleur monotoon en domineert het bruin.

In „Doodendans (1809)” schrijden onbewust vier boeren, waarvan drie door obsessie bevangen, in gezelschap van den dood, voort. De dood, in den rechter knekelarm een spade houdend, den schedel opgericht, voert welbewust zijn buit ten grave. Naast hem gaat gearmd een boer, den mond opengespalkt, in den rechterarm een knots meeslepend, mechanisch voort. Achter hem twee andere boeren, waarvan de één een geweer over den schouder draagt. Zijn bonkigen kop achterovergeworpen, de oogen geloken, de lippen samengeknepen, wordt hij willoos meegevoerd. De groep